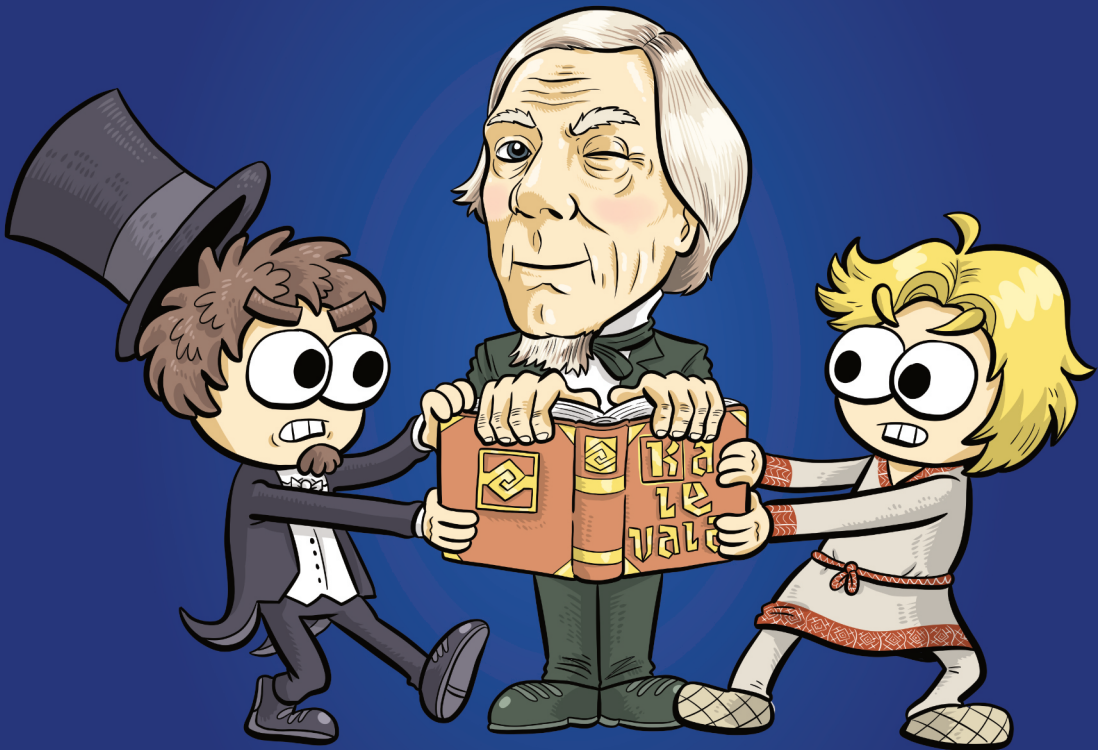

Markku Nieminen

MINUN KALEVALANI

Mikä? Miksi? Mistä? Milloin? Kenen?
Keskusteluja eepoksesta

JUMINKEKO

Markku Nieminen

MINUN KALEVALANI

Mikä? Miksi? Mistä? Milloin? Kenen?

Keskusteluja eepoksesta

JUMINKEKO

2023

Juminkeon julkaisuja, nro 158

Taitto: Pirkko Mähönen

Kannen piirros: Marko Raassina

Painettu: BoD – Books on Demand, Norderstedt, Saksa

ISBN 978-952-7277-31-7

ISSN 2242-2447

Sisällys

ALUKSI	5
MUUTAMA SANA KALEVALAN SYNNYSTÄ	
Kalevalan eurooppalainen tausta	9
Kalevalan suomalainen – ja vienalainen – tausta	10
Lönnrotin viisi Kalevalaa	17
VARHAISET KESKUSTELUT KALEVALASTA	
Jumalia vai sankareita	20
Kalevalan vastaanotto	23
Haastaja Gottlund	25
VASTAKKAINASETTELUA	
”Ei paska punniten parane”	30
Kilpalaulantaa	33
VARTEEN OTETTAVAT VARHAISET ARVIOT KALEVALASTA	
Tengströmin oiva essee	38
Grimmin hehkutus	40
LOPPUJEN LOPUKSI PAREMPI	
Uuden Kalevalan vastaanotto	42
Väärä kirjasinlaji	44
PROFESSORIT VASTAKKAIN	
Ahlqvistin vasaran jälki	48
Itä-länsi-ottelu	52
AATTEIDEN TYRSKYT	
Satu suuresta Suomesta	63
Varkaitako?	67
Aito vai vailla pohjaa?	68
SAAKO KALEVALAA KUVITTAA JA JOS, NIIN MITEN?	
Pariisista Karjalaan	70
Haaveellisuuttako vai todellisuuta?	73
Taiteilijat Karjalaan	79

KALEVALA UKKOIKÄÄN

I. K. Inha vs. Kaarle Krohn	84
Kalevalaseura kiistojen lievittäjäksi	89

KALEVALA ASEENA

Sodan vai rauhan eepos	94
Kalevala Neuvosto-Karjalassa	102
Taas erillisjuhlat	105
Sittenkinkö?	108
Kansainvälisyyttä	109

UUDEN SUKUPOLVEN ROIHUT

Opetuksen ongelma	111
Kuusi vs. Kaukonen	113
Rauta-aika	116
Kenellä oikeus juhlia?	119
Kaleidoskooppi	120
Sivupolku	122

LYÖNTEJÄ JA SILITYSTÄ

Nuoli Amerikasta	130
Suohon suistumista	131
Kirjokansi	132
Karjalasta kajahtaa	134
Omat koirat purevat	141

NYKYAJAN MAUSTEET

144

JOHTOPÄÄTÖKSET

Mikä	149
Miksi	152
Mistä	152
Milloin	153
Kenen	154

LÄHTEET

ALUKSI

Kalevalasta on käyty keskustelua koko sen olemassaolon ajan – eikä vain Suomessa; sehän on eniten käännetty suomenkielinen kirja. Uusi keskusteluaalto käynnistyi 2020-luvun alussa. Vaikka keskusteluasetelma liittyy näennäisesti maailmalta levinneisiin uusiin yhteiskunnallisiin katsantokantoihin, on hyvä tarkastella, mitä aikaisemmin on sanottu. Vuosikymmenten ja jopa yli vuosisadan takaisiin väittelyihin tutustumalla päästään syvempään tarkastelukulmaan ja voidaan saada vastauksia nykyisen keskustelun kärkevimpiinkin väitteisiin, esimerkiksi tällaisiin:

- Kalevala on varastettu karjalaisilta.
- Kalevalan esittely suomalaisena kulttuurina on historian vääristelyä.
- Kalevala sortaa karjalaisia.

Tietoa Kalevalan taustasta on runsaasti saatavissa kirjoista. Niitä löytyy kymmeniä tai ehkäpä jopa satoja. Kiivaan keskustelun aikana osallistujat eivät valitettavasti ehdi tai jaksaa tutustua taustamateriaaliin, jota on löydettävissä runsaasti myös arkistoista. Kalevalan kulttuurihistoriasta on Kalevalaseuran toimesta ilmestynyt muhkea kokoomateos, mutta sekin taitaa olla liian paksu tai turha luettavaksi silloin, kun oman näkemyksen uskotaan olevan ainoa oikea.

Sosiaalinen media ei kykene tarjoamaan perusteellista tietoutta Kalevalan vaiheista. Siksi olen katsonut tarpeelliseksi koota yhteen kaikki keskeiset kiistat ja keskustelut, mitä Kalevalasta on käyty parin sadan vuoden aikana.

Kimmokkeen tämän kirjan laatimiseksi sain siitä *Kiistelty, kiitetty, kiistetty Kalevala* -keskustelutilaisuudesta, jonka Kalevala-seura ja Suomalaisen Kirjallisuuden Seura järjestivät 08.12.2022. Seurasin striimattua tilaisuutta kotonani. Kun paneelistina keskusteluun osallistunut Juha Hurme kertoi aikovansa kirjoittaa kirjan *Kenen Kalevala?*, päätin tehdä itse sille rinnakkaisteoksen. Kyse ei ole vastineesta. Luulen, että perusnäkemysme asiaan eivät poikkea kovinkaan paljon toisistaan, mutta tuntien Juhan tyylin kuvata asioita *leveällä pensselillä*, ajattelin, että olisi hyväksi, jos kokoaisiin kaikki Kalevalaan liittyvät kiistat ja keskustelut yhteen. Näistä kirjoista yhdessä voisi tulla sellainen kokonaisuus, jota voisi käyttää tietolähteenä, ettei jatkuvasti syntyisi uudelleen toistuvia turhia omimis- tai muita väittelyitä.

Otin lähtökohdakseni etsiä laajasta lähdekirjallisuudesta kaikki erilaiset Kalevalaan liittyvät keskustelut ja kiistat, joilla on ollut tieteellistä tai yhteiskunnallista merkitystä, mutta en ole tyytynyt vain lainaamaan tutkijoiden selostusta noista keskusteluista, vaan etsin alkuperäislähteet, joita onneksi nykyään on löydettävissä myös skannattuina internetissä. 1800-luvun sanomalehdistä ja kirjajulkaisuista löysinkin paljon mielenkiintoisia asioita, joita ei ole nostettu esille tutkimuskirjallisuudessa.

Olen suuresti nauttinut seikkailustani Kalevala-keskustelujen parissa. Toivon lukijoille niiden pariin hyvää matkaa, mutta älkää unohtako tutustua myös Juha Hurmeen kirjaan.

Kuhmossa toukokuussa 2023
Markku Nieminen

MUUTAMA SANA KALEVALAN SYNNYSTÄ

Kalevalan eurooppalainen tausta

Kalevala ei syntynyt sattumalta. Sen taustalla oli Euroopassa vallinnut kansallisromanttinen suuntaus, joka pohjautui etupäässä saksalaisten filosofien aatemaailmaan. Elettiin suuren muutoksen aikaa. Ranskan vallankumous ja Napoleonin sodat seurauksineen olivat sekoittaneet vanhan järjestyksen. Elämälle haettiin uutta perustaa. Idea kansallisvaltioista alkoi itää juuri filosofien vaikutuksesta.

Weimarilainen filosofi Johann Gottfried von Herder esitti 1790-luvun lopulla ajatuksen, että kansojen historia on löydettävissä niiden lauluissa. Hänen kuolemansa jälkeen 1800-luvun alussa hänen tärkeimmät teoksensa ja luentonsa julkaistiin kokoomateoksessa *Stimmen der Völker in Liedern* (Kansojen äänet lauluissa). Tämän ajatuksen innoittamina eri puolilla Eurooppaa ylioppilaat ryhtyivät keräämään kansan parista vanhoja lauluja. Kun Serbiasta löytyi kansanlauluja, jotka kertoivat Kosovossa vuonna 1389 käydystä taistelusta, missä ottomaanit voittivat serbialaiset ja liittivät maan vuosisadoiksi suureen valtakuntaansa, sitä pidettiin todisteena Herderin teorian paikkansa pitämisestä. Tämä innoitti yhä uusia laulujen kerääjiä kansan pariin.

Herderin ajatukset olivat hyvin suomalaisen sivistyneistön tiedossa, samoin kuin vanhan serbialaisen runouden löytäminenkin.

Alun perin niitä julkaisi serbialainen kirjailija ja kielentutkija Vuk Karadžić kokoelmassaan *Narodne Srpske pjesme*, joka ilmestyi ensin vuosina 1814–1815 ja josta otettiin uusintapainos 1823–1824. Otto von Goetze käänsi ja julkaisi teoksen vuonna 1827 nimellä *Serbische Volkslieder*. Tämän saksankielisen version Johan Ludvik Runeberg ruotsinsi. *Serviska folksånger* ilmestyi vuonna 1830. Runebergille serbialaisella runoudella oli suuri merkitys. Se innoitti hänet kirjoittamaan *Vänrikki Stoolin tarinat*, joka aatesisällöltään vastaa serbialaisia kansanrunoja. Molemmissa kerrotaan hävitystä sodasta alkuperäisasukkaiden näkökulmasta. Jos Lönnrot ei olisi tehnyt Kalevalaa, niin on mahdollista, että Vänrikki Stoolin tarinoista olisi tullut Suomen kirjallisuuden kulttiteos. Voi kysyä, olisiko sellaisessa tilanteessa suomenkielistä kirjallisuutta ryhdytty lainkaan kehittämään ja olisiko suomen kieli jäänyt vain vähitellen katoavaksi rahvaan puhumaksi kotikieleksi?

Narodne Srpske pjesme -kansanrunokokoelma nosti Euroopan kansallisvaltioiden idean syntymävaiheessa Kosovon pyhäksi paikaksi serbialaisille. Siellä oli käyty se hävityn sodan viimeinen vaihe, jonka seurauksena serbialaiset joutuivat yli viideksi vuosisadaksi Ottomaanien valtakunnan alaiseksi. Siksi hiljattain tapahtunut serbialaisten vastustama Kosovon itsenäistyminen on heille edelleen vaikea asia. Serbiassa ja Kosovossa olisi edellytykset käydä kiivastakin keskustelua, mitä nuo mainitut muinaisrunot ovat vaikuttaneet alueen – koko Euroopankin – yhteiskunnalliseen todellisuuteen ja onko historiaa tuon runoteoksen perusteella vääristelyä.

Kalevalan suomalainen – ja vienalainen – tausta

Suomessa 1800-luvun alussa oli vain yksi yliopisto, Turun akatemia. Sen piirissä alkoi suomalaisten kansallinen herääminen. Suomi oli kuulunut Ruotsiin satojen vuosien ajan, kunnes se vuonna 1809 Ruotsin hävittyä sodan liitettiin Venäjään. Ruotsin vallan aikaan virallisena kielenä Suomessa oli ollut ruotsi. Koska

Kalevala on synnyttänyt erilaisia kiistoja ja keskusteluja koko olemassaolonsa ajan. On esitetty kysymyksiä:

Mikä Kalevala on?

Miksi se on tehty?

Mistä sen pohjalla olevat runot ovat lähtöisin?

Milloin nuo runot ovat syntyneet?

Kenen Kalevala on?

Näissä kiistoissa ovat olleet vastakkain yleensä professorit ja tutkijat, mutta jotkin asiat saavat myös tavalliset suomalaiset nousemaan barrikadeilla, kuten keskustelu *Rauta-aika* -elokuvasta osoittaa. Karjalaisten keskuudesta puolestaan on esitetty väitteitä, että Lönnrot olisi varastanut runot Vienen runolaulajilta.

Näitä kysymyksiä käsitellään monikymmenvuotisen uran Kalevalan parissa tehneen kirjailija Markku Niemisen teoksessa.

ISBN 978-952-7277-31-7
ISSN 2242-2447